

درس نامه درس دوم: چشمی معرفت

دانش زبانی و ادبی

جمله از نظر پیام و محتوا به چهار دسته تقسیم می شود:

۱) جمله ای خبری

۲) جمله پرسشی

۳) جمله ای امری

➢ جمله ای خبری: جمله ای است که به ما خبری می دهد.

مانند: او محبوب همه ای مسلمانان جهان و مایه ای افتخار ایران بود.

ز ۴ ک ۴

: علامت نگارشی جمله ای خبری (۰) نقطه، است.

➢ جمله ای پرسشی: جمله ای که در مورد یک عمل یا یک واقعیت، سؤال می کند.

مانند: چه کسی با من حرف زد؟

ز ۵ ک ۵

: جمله ای پرسشی به دو صورت می آید:

الف) همراه با نشانه های پرسشی (آیا / چگونه؟ چرا؟ مگر؟ کدام؟ کدامین؟ هیچ؟)

مانند: آیا غذا خورده ای؟

ب) بدون نشانه های پرسشی (پرسش غیر مستقیم)، ما از طریق لحن و آهنگ متوجه جمله پرسشی می شویم.

مانند: غذا خورده ای؟

همچنین در پایان جمله ای پرسشی علامت (؟) سؤالی، می آید.

➢ جمله ای امری: جمله ای که در آن مفهوم دستور یا خواهشی، توصیه، نهی و بازداشت وجود داشته باشد.

مانند: لطفاً سرجایتان بنشینید.

ز ۶ ک ۶

: فعل امر دو ساخت دارد:

الف) دوم شخص مفرد که بدون شناسه است. گاهی در شعر یا نثر نشانه ای (ب-) از اول فعل امر حذف می شود.

مانند: برو، بخوان، بنشین

فعل امر برو

برو که در خانه ای خود بسته ایم

ب): دوم شخص جمع که با شناسه (ید) می آید.

مانند: بروید، بخوانید، بنشینید

همچنین، علامت نگارشی پایان جمله امری (۰) نقطه است. و محتوای جمله، فقط از روی فعل، علامت نگارشی و لحن خواندن مشخص می شود.

﴿ جمله‌ی عاطفی (تعجبی) : جمله‌ای که یکی از عواطف یا احساسات انسان مانند : آرزو ، تأسف ، تعجب ، امید ، نفرین ، دعا ، خشم و .... را بیان می‌کند .

مانند : پاینده باد ایران !
کاش روزی به کام خود برسید / بچه‌ها آرزوی من این است !

ز ۴ : علامت نگارشی پایان جمله‌ی عاطفی (!) تعجبی ، است .

پرسش و پاسخ

در بیت‌ها و عبارت‌های زیر جمله‌ها را از نظر پیام و محتوا مشخص کنید .

- بر ورق سبز برگ / خط خدا را بخوان
- این قافله‌ی عمر عجب می‌گذرد / دریاب دمی که با طرب می‌گذرد
- نان را / از هر طرف که بخوانی / نان است
- از شما سؤال می‌کنم / نام یک نفر غریبه را / در شمار نام هایتان اضافه می‌کنید
- چشم‌هاشان جوشان / گاوهاشان شیر افshan باد

آرایه‌ی تشبیه

در دروس قبل با (آرایه‌های . سجع ، کنایه ، تشخیص ، واج آرایی) آشنا شدیم ، اکنون به بررسی آرایه‌ی تشبیه می‌پردازیم .

تشبیه : مثل و مانند کردن چیزی یا کسی به چیزی یا کسی دیگر را می‌گویند .

هر تشبیه چهار رکن دارد : ۱) مشبه (۲) مشبه به (۳) ادات تشبیه (۴) وجه شبه

۱) مشبه : کلمه‌ای که آن را تشبیه می‌کنیم

۲) مشبه به : کلمه‌ای که طرف اول را به آن تشبیه (مثل و مانند) می‌کنیم .

۳) ادات تشبیه : واژه‌هایی که مشبه را به مشبه به پیوند و ارتباط می‌دهد . مهم ترین ادات تشبیه عبارتند از :

مثل ، مانند ، چو ، همچو ، همانند ، گویا ، بسان ، چون و ...

۴) وجه شبه : ویژگی یا صفت مشترکی که میان مشبه (طرف اول) و مشبه به (طرف دوم تشبیه) وجود دارد

مثال ۱: نسیم مانند مادری مهربان و آداب دان به کودکان خویش ، حق شناسی و ادب می‌آموزد .

مشبه ادات مشبه به
وجه شبه (آموختن)

مثال ۲: دندان بیامبر مانند مروارید سفید می‌درخشد .

مشبه ادات مشبه به
وجه شبه

بعداً نگیرید ،
نگفته بیایم !

- مشبه و مشبه (طرف اول و طرف دوم) تشییه اجزا و ارکان اصلی تشییه هستند که در جمله حذف نمی شوند

وجه شبه و ادات تشییه ارکان فرعی تشییه هستند و ممکن است از جمله حذف شوند .

- برخی موقع ، وجه شبه در جمله می آید و بعضی موقع نمی آید که در این صورت از روی مفهوم جمله به آن پی می بریم .

مانند : ای کمیل ! این دل ها همچون ظرف هاست . که وجه شبه هر دو (دل و ظرف) گنجایش داشتن است
مشبه ادات مشبه به

اضافه‌ی تشییه‌ی

گاهی ادات تشییه و وجه شبه با هم حذف می شود و مشبه و مشبه به با کسره (—) به هم پیوند داده می شود .
اصطلاحاً به این تشییه ، اضافه‌ی تشییه‌ی می گویند .

مانند : همه از باران رحمت خداوند ، بهره مند می شوند .
چشمه‌ی معرفت $\Rightarrow$ معرفتی که همانند چشمه است .
درس طبیعت $\Leftarrow$ طبیعتی که مانند درس است .

پرسش و
پاسخ

۱) در ایيات و عبارت های زیر تشییه (با ذکر ارکان) را مشخص کنید .

- از ولای دودمانشان زنده ایم / در جهان مثل گوهر تابنده ایم

www.my-dars.ir

- لنگ لنگان قدمی بر می داشت / هر قدم دانه‌ی شکری می کاشت

- آب ، این روح مذاب امید و زندگی ، تازه نفس ، جوان ، زلال و نیرومند با گامهای استوار و امیدوار شتابان

می رفت

- هنر ، چشمه‌ی زاینده است . اگر هنرمند از دولت بیفتاد ، غم نباشد .
- برگ درختان سبز ، در نظر هوشیار / هر ورقش دفتری است معرفت کردگار
- شما چهار نفر چگونه می توانید در مقابل سیل لشکریان مغول ، مقاومت کنید .
- قطره تویی ، بحر تویی ، لطف تویی قهر تویی / قند تویی ، زهر تویی ، بیش میازار مرا
- ۲- در جمله‌ها و عبارات زیر اضافه‌ی تشییه‌ی را پیدا کنید .
- یکی را گفتم : « عالم بی عمل به چه ماند ؟ گفت : « به زنبور بی عسل »
- با نگاه‌های کنجکاوانه و تشنه ، به درس بزرگ طبیعت می نگریستم .
- شیخ خندید و بگفتش ای سلیم / این درخت علم باشد ای علیم
- نور دانش به همه جا تابانده بود .

❖ هم خانواده

واژه‌های هم خانواده در کتاب فارسی به دو دسته تقسیم می شوند :

الف) واژه‌های هم خانواده در فارسی   (ب) واژه‌های هم خانواده در عربی
 الف) واژه‌های هم خانواده در فارسی   به واژه‌هایی گفته می شود که یک کلمه در آنها مشترک باشد؛ یعنی، تکرار شده باشد؛ این واژه‌های تکراری ممکن است ریشه‌ی فعل (بن فعل) باشد .

(جزء تکراری دل)

مثال ۱: دلبر ، دلدار ، بیدل ، خوشدل ، دلاور ، پردل

(جزء تکراری ، ریشه‌ی فعل کوش)

مثال ۲: کوشش ، کوشش ، سخت کوش ، کوشنده

خوب توجه کنید:

- در زبان فارسی به واژه هایی که از یک مصدر گرفته شده باشند نیز هم خانواده می گویند
مثال ۱: بینا ، بینش ، دوربین ، بیننده ، دیدار ، دیده
مثال ۲: خواسته ، خواستار ، خواستگار ، خواهان ، خودخواه این واژه ها ، از مصدر « خواستن » گرفته شده اند
- واژه های هم خانواده نباید معنی یکسانی داشته باشند؛ زیرا ، برای یافتن واژه های جدید و گسترش واژه های زبان ، واژه های هم خانواده ساخته می شوند؛ مثلًاً واژه های « نشاط انگیز و غم انگیز » با این که هم خانواده هستند ، از نظر معنی ، مخالف یکدیگر هستند.
- شناخت واژه های هم خانواده ، ما را با ساختمان واژه ها و املای آن ها آشنا می سازد؛ پس سعی کنید ، هنگام خواندن معنی واژه ها ، هم خانواده های آن ها را هم پیدا کنید.

ب) واژه های هم خانواده در عربی :

در زبان عربی ، به واژه هایی که ریشه ای مشترک داشته باشند؛ یعنی ، سه حرف اصلی آنها به ترتیب ، تکرار شده باشند ، هم خانواده می گویند .

مثال ۱: نظم ، ناظم ، منظم ، تنظیم ، انتظام (حرف مشترک « ن ، ظ ، م »)

مثال ۲: صادق ، صدقه ، صداقت ، صدیقه ، مصدق (حروف مشترک « ص ، د ، ق »)

ز **ك** **ذ** **ه** :

۱) توجه به واژه های هم خانواده ای یک واژه ای عربی ، در یادگیری املای آنها را برای ما آسان می کند .
سعی کنید هنگام دیدن یک واژه ای عربی چند واژه ای هم خانواده با آن واژه را بنویسید .

۲) در زبان عربی ، واژه های هم خانواده ، حداقل سه حرف مشترک دارند؛ بنابراین ، در واژه های تشدید دار ، حروف مشدد ، دو حرف حساب می شود .

مثال : سدّ ، مسدود ، انسداد و .... حروف مشترک (س ، د ، د)

تکمیلی:

۱- برای واژه های زیر ، چند هم خانواده ای عربی بنویس .

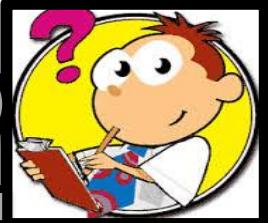
عجب نقطه اعجاز

افتخار غرق معصوم

برای هر واژه ای زیر ، چند هم خانواده ای فارسی بنویس .

خندان شورانگیز آموزش

نکته املایی

املا در دوره ای اول متوسطه ، شامل دو بخش است :

۱) متن املایی به صورت تقریری

۲) فعالیت های املایی که هدف آن تقویت املای و درست نویسی است .

نکته املایی

۱- در متن زیر چند غلط املایی وجود دارد ، آنها را پیدا کنید و شکل صحیح هر کدام را بنویسید .
کودکان پر نشات ، گل بوته ها و نوجوانان امیدوار ، زرت ها در گوش نسیم عامین می گفتند و من با قررو و
مهربانی و خوشنودی ، باغ و سحرارا تماشا می کردم .

۲- صحیح واژه ها و عبارت های زیر را بنویسید .

دوگانه ای بگذارد

روح مزاب

خستگی ناپذیر

آب های ذلال

جوچه های مذرعه

صدها کشت ذار

مهمات نوشتاری

۴- انشا نویسی

برای نوشتمن یک انشا ، در مورد موضوعی خاص ، ابتدا باید واژه های متناسب با آن موضوع را بنویسیم سپس آنها را دسته بندی کنیم ؛ برای هر دسته ، یک بند بنویسیم ، با کنار هم گذاشتن بندها ، می توانیم ، در مورد آن موضوع انشایی بنویسیم .

مثال : برای نوشتمن انشا در مورد « پاییز » ابتدا واژه های متناسب با پاییز را می نویسیم ، سپس آن ها را دسته بندی می کنیم ، برای هر دسته ، یک بند می نویسیم و با کنار هم گذاشتن بندها ، در مورد فصل پاییز ، انشا می نویسیم .

۵- (پاییز) یک موضوع کلی است . واژه های متناسب با پاییز : ماه های فصل پاییز ، هوای پاییز ،

میوه های پاییز و ... هستند . به واژه های متناسب پاییز ، موضوع های کوچک تر می گویند .

برای نوشتمن انشا در مورد موضوع کلی ، ابتدا یک بند مقدمه ، در مورد موضوع کلی می نویسیم . بند مقدمه به صورت کلی و کوتاه نوشه می شود .

در مرحله ای بعد موضوع های کوچک تر را مرتب کرده ، درباره ای هر کدام یک بند می نویسیم . به بند هایی که با

موضوع های کوچک تر نوشته می شوند ، (بندهای بدنه ، میانی یا تنہ) می گویند .

در نوشتمن هر کدام از بندهای بدنه یا همان موضوع های کوچک تر باید جمله موضوع مناسب نوشته شود .

نکات ۴ : جمله موضوع به اولین جمله‌ی هر بند می گویند که درباره‌ی موضوع کلی و کوچک تر در آن نوشته شده است و بقیه بند را نگارنده با توجه به جمله موضوع ادامه می دهد و باعث می شود که از موضوع کوچک تر دور نشده و پراکنده گویی نکند .

به عبارت دیگر ، در هر بند فقط در مورد موضوع کوچک تر مطلب نوشته می شود و از حاشیه رفتن و پراکنده گویی خودداری می شود .

در مرحله‌ی آخر انشا بند نتیجه نوشته می شود که این بند جمع بندی انشای ما می باشد . در بند نتیجه از واژه‌های بنابراین ، پس ، نتیجه می گیریم که ، فهمیدیم که و ... نباید استفاده شود .

نکات مهم بند نویسی :

- ۱) رعایت ساختار بند : شروع بند از یک کلمه جلوتر شروع شده و سطرهای بعدی بند از ابتدای سطر شروع می شوند .
- ۲) رعایت علائم نگارشی و درست نویسی املایی در بند نویسی و انشا نویسی ضروری است .
- ۳) رعایت جمله موضوع بندهای میانی و عدم پراکنده گویی در بند میانی ضروری است .
- ۴) به کارگیری لحن مناسب برای خواندن انشا ضروری است .

انشای نمونه

موضوع کلی : پاییز
موضوع های کوچک تر : ۱) ماه های فصل پاییز^۲) هوای پاییز^۳) میوه های پاییز

بند	پند سومین فصل سال است . در این فصل رنگ برگ درختان در اثر کم شدن دمای هوا تغییر می کند و برگ درختان خشک شده ، می ریزند . این فصل با آمدنش زیبایی هایی را به وجود می آورد .
مقدمه	فصل پاییز ، سه ماه دارد . ماه های فصل پاییز عبارت اند از : مهر ، آبان و آذر . این سه ماه هر کدام سی روز دارند .
بندهای بدنه تنہ	در اوایل پاییز ، هوای آرام آرام سرد می شود . بادهای پاییزی می وزد و باران های زیبای پاییزی می بارد . در ماه آخر پاییز که به فصل زمستان نزدیک می شویم ، هوای بسیار سرد می شود .
یا میانی	پاییز هم مانند دیگر فصل های سال ، میوه های خاص خودش را دارد . میوه های فصل پاییز عبارت اند از : پرتقال ، سیب ، نارنگی ، انار و ... . میوه های این فصل آبدار و خوشمزه هستند و با

داشتن ویتامین برای سلامتی بدن مفید می باشد .	
فصل پاییز هم مانند دیگر فصل های خلق شده توسط نقاش آفرینش زیباست و شگفتی ها و زیبایی هایش بیننده را به تأمل درباره ای خالق بزرگ جهان هستی یعنی خداوند می اندازد .	بنده نتیجه

نکته‌ی روان خوانی کژآل

در زبان فارسی بعضی از واژه‌ها یک از نشانه‌های فعل (انجام کار) را دارند. اما زمان و شخص ندارند، به این واژه‌ها مصدر می گویند.

مانند: رفتن، گفتن، خریدن، پوشیدن و ...

بن : به معنی رشه می باشد و در اصطلاح ادبی، به جزء ثابت و تغییرناپذیر فعل می گویند که مفهوم و پیام اصلی فعل را در بردارد.

ما، در زبان فارسی دو نوع بن داریم: ۱) بن ماضی ۲) بن مضارع

➤ طریقه‌ی ساخت بن ماضی: نشانه‌ی (—ن) را از آخر مصدر بر می داریم، بن ماضی ساخته می شود.

مانند: رفتن ← رفت

گفتن ← گفت

➤ طریقه‌ی ساختن بن مضارع: مصدر را امر کرده، (ب) را از ابتدای آن برمی داریم، آنچه از کلمه باقی می ماند، بن مضارع است.

رفتن ← برو ← رو

مانند: دویدن ← بدو ← دو

قید

به کلمه‌ای گفته می شود که یک یا چند ویژگی‌های فعل را از نظر مکان، زمان، تأسف، تأکید، حالت و ... بیان می کند و اگر از جمله حذف شود به معنی و مفهوم جمله آسیبی نمی رساند.

أنواع قيد

ا) قید زمان: زمان واقع شدن فعل را نشان می دهد.   قید زمان

امثال: امسال، سال خوبی خواهیم داشت.   امسال ←———— قید زمان

۱) برای معلوم نمودن قید زمان از دو کلمه‌ی پرسشی (کی، چه وقت) استفاده می کنیم.

مثال: فردا جلسه داریم. چه وقت جلسه داریم? ← فردا ← قید زمان

۲) مهم ترین قیدهای زمان عبارت اند از: هرگز، هیچ گاه، دیروز، سحرگاه، امشب، اکنون، الان، هنوز، پارسال، امسال، عصر، صبح، ظهر، به ندرت، زود، دیر، پس از این، همیشه، همواره، از پاییز تا زمستان، حالا، بعد، امروز، روزهای بعد، هیچ وقت، فوراً، شب ف پنج ساعت بعد و ...

ب) قید مکان: مکان وقوع فعل را نشان می دهد.

چشمه‌ها آمدند پایین تر ←———— قید مکان

کاشه مهربانی

۱) برای مشخص کردن قید مکان از پرسش (کجا) استفاده می کنیم

مثال : زهرا به اینجا آمد . کجا آمد ؟ ← اینجا (قید مکان)

۲) مهم ترین قیدهای مکان عبارتند از : بالا ، پایین ، اینجا ، دور ، نزدیک ، هرجا ، کنار ، همه جا ، هیچ
جا ، خارج ، داخل ، زیر ، رو ، پیش ، عقب ، جلو ، مشرق ، مغرب و ...

ج) قید حالت : حالت و چگونگی انجام فعل را نشان می دهد . کودک را گربان دیدم . ← قید حالت

کاشه مهربانی

۱) برای مشخص کردن قید حالت ، پرسش (چگونه ، چه طور) را می پرسیم .

مثال : فاطمه عاقلانه تصمیم گرفت . عقalanه ؟ ← چگونه تصمیم گرفت

۲) مهم ترین قیدهای حالت عبارتند از : نفس زنان ، دوان دوان ، آهسته ، تند ، بد ، خوب ، افتان و خیزان ،
پنهان ، لرزان ، گریان ، شیون کنان ، آشکار ، درست ، پیاده ، سواره ، عاقلانه ، نالان ، وحشت زده ، نشسته
، خنده کنان ، نعره زنان ، خنده ، خواب آلود ، ناراحت ، دست به عصا ، شاد ، قدم زنان ، جوشان و ...

۳) با اضافه کردن (ان) به آخر بن مضارع و بعضی افعال می توان قید حالت درست کرد .

مثال : لرزان ، گریان ، شیون کنان

د) قید مقدار : این نوع قید ، اندازه و مقدار را در فعل بیان می کند . او خیلی باادب است . ← قید مقدار

کاشه مهربانی

۱) برای معلوم کردن قید مقدار از پرسش (چه قدر) استفاده می کنیم .

مثال : فریبا زیاد خواهدید . زیاد ؟ ← چه قدر خواهدید

۲) مهم ترین قیدهای مقدار عبارت اند از : زیاد ، کم ، تا حدودی ، کم تر ، قدری ، بسی ، خیلی ، تماماً ، تاحدی
فرابون ، خیلی ، اندک و ....

۵) قید کیفیت (چگونگی) : این قید ، کیفیت و چگونگی اتفاق افتادن فعل را نشان می دهد .

پروین خوب درس می خواند . خوب ؟ ← قید کیفیت

کاشه مهربانی

مهم ترین قیدهای کیفیت عبارت اند از : آهسته ، خوب ، بد ، زشت ، زیبا ، راست ، کج ، درست ، پاورچین
پاورچین ، یواش ، خیرخواهانه ، نیک ، ارزان ، آسان ، به تندي ، به آرامی ، ناقص ، کامل ، شدید و ....

و) قید آرزو (تمنا) : کاش ، کاشکی ، لطفاً ، ان شاء... ، ای کاش ، امیدوارم ، الهی ، خدا کند ، آرزومندم و ...

کاش شبی فرا می رسید که از هجوم دشمن در امان بودیم . آرزو ؟ ← قید آرزو

ز) قید شک (تردید) : شاید ، به نظرم ، امکان دارد ، احتمال دارد ، احتمالاً ، مثل این که ، گویا ، به گمانم و ..

احتمالاً زهرا به سفر زیارتی رفته بود .

قید شک

ح) قید تکرار : دو مرتبه ، باز هم ، مجدداً ، حیف دیگر ، باز ، دوباره ، از نو و ...

قید تکرار

او هی می خندید و من چیزی نمی گفتم .

ط) قید تأکید : بله ، البته ، به راستی ، حتماً ، راستی ، واقعاً ، قطعاً ، به طور حتم ، یقیناً ، هر آینه ، به درستی ، الحق ، به یقین ، آری ، مسلماً ، همین طور است و ...

قید تأکید

به راستی اگر او را نبخشی چه می شود ؟

ی) قید پرسش : چگونه ، چرا ، چون ، آیا ، کجا ، مگر ، کی ، چه و ...

قید پرسش

آدمی کی به خوردن شتابد ؟

ک) قید تأسف : افسوس ، متأسفانه ، واي ، دریغا ، آه ، دردا ، واویلا ، آخ ، اوخ ، فریاد و ...

قید تأسف

متأسفانه رویا به دانشگاه نرفت .

بعداً نگیرید ،

نگفته بی ما !

۱- آسان ترین راه برای شناخت قیدها ، آن است که قید را از عبارت حذف کنیم ، اگر تغییری در عبارت یا جمله پیدا نشد ، کلمه‌ی حذف شده ، قید بوده است .

مانند : من مریم را خندان دیدم . ← من مریم را دیدم .

۲- برخی موقع در بعضی از جملات امکان دارد چند نوع قید به کار رود .

مانند : دیروز زهرا خندان به خانه رفت .

۳- در زبان فارسی بیش تر صفت‌ها را می توان به صورت قید نیز استفاده کرد .

صفت

مانند : راه کج را به من نشان ندهید .

قید

این راه ، کج است .

ساختار قید

❖ انواع قید از نظر ساختمان

۱) قیدهای نشانه دار : در ساختمان این نوع قیدها نشانه ای وجود دارد که با آن شناخته می شود .

مانند : تنوین - پیشوند یا حرف اضافه

قیدهای نشانه دار عبارت اند از :

الف) واژه های عربی که تنوین دارند . مانند : فوراً - اصلاً - حتماً

ب) واژه های که از یک پیشوند و یک اسم تشکیل شده اند . مانند : به سرعت - با احتیاط - از قضا -

ج) متهم های قیدی : که از یک حرف اضافه و اسم مکان یا زمان درست شده اند . مانند : از تهران - از اینجا -

تاعصر پنج شنبه - تا شهر

د) واژه های پی و مکرر : بعضی از واژه هایی که دو تایی بیان می شوند . مانند : کم کم - دانه دانه - تندر تندر

۲) قیدهای بدون نشانه : به واژه هایی گفته می شوند که هیچ نشانه ای اعم از تنوین ، پیشوند ، حروف

اضافه ندارند و اما قید به حساب می ایند .

قیدهای بدون نشانه را در زیر آورده ایم :

الف) قید مختص : که فقط قید به حساب می آیند .

مانند : هرگز - هنوز - البته - مثلًا - شاید - ناگهان - همواره - احیاناً - اتفاقاً

ب) اسم های مکان و زمانی که مشترک با قید هستند .

مانند : صبح - عصر - صبح زود - پارسال - یک دقیقه پیش - اینجا - دیشب

ج) صفت های مشترک با قید یا در اصل قید

مانند : آهسته - زیاد - خوب - ساکت - مردانه - بیوسته - عاقلانه - زود

پرسش و پاسخ

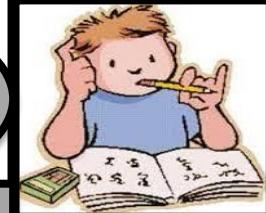

در عبارت های زیر انواع قید را مشخص کنید.

- جیغ زنان و مویه کنان راه رفته را برگشت .
- زهرا با احتیاط از خیابان عبور کرد .
- برسر زنان دوید و روناک را بغل زد .
- او هرگز از ماجرا مطلع نبود .
- نرگس خیلی کوشاست .

خود آزمایی

فصل اول

۱- بیت زیر از چند جمله تشکیل شده است؟

بی نام تو نامه کی کنم باز

۴-۴

۳-سه

ای نام تو بهترین سرآغاز

۲-دو

۱-یک

۲- در کدام گزینه منادا حذف نشده است؟

۱-ای هست کن اساس هستی / کوته ز درت دراز دستی

۲-ای نام تو بهترین سرآغاز / بی نام تو نامه کی کنم باز

۳-ای یاد تو مونس روانم / جز نام تو نیست برزبانم

۴-ای فدای تو همه تبرهای من / ای به یادت هی هی و هی های من

۳- واژگان کدام یک از گزینه های زیر می توانند به عنوان سجع به کار روند.

۴- بار و سوار کار

۳- دوست و درست

۲- غرب و مغرب

۱- زمان و زمین

۴- در بیت « از ظلمت خود رهایی ام ده / با نور خود آشنایی ام ده » چند ترکیب اضافی (مضاف و مضاف الیه) وجود دارد؟

۴- پنج

۳- چهار

۲- سه

۱- دو

۵- در کدام گزینه ترکیب وصفی (موصوف و صفت) وجود ندارد؟

۱-ای هست کن اساس هستی / کوته ز درت دراز دستی

۲-ای نام تو بهترین سرآغاز / بی نام تو نامه کی کنم باز

۳-هم تو به عنایت الهی / آنجا قدمم رسان که خواهی

۴-هم قصه‌ی ناموده دانی / هم نامه‌ی نا نوشته خوانی

۶- در کدام گزینه آرایه‌ی تشبیه به کار رفته است؟

۱-ای نام تو بهترین سرآغاز / بی نام تو نامه کی کنم باز

۲-ای یاد تو مونس روانم / جز نام تو نیست برزبانم

۳-ای کارگشای هر چه هستند / نام تو کلید هر چه بستند

۴-ای هست کن اساس هستی / کوته ز درت دراز دستی

۷- در عبارت زیر به ترتیب چند جمله‌ی امری ، چند جمله‌ی خبری و چند جمله وجود دارد؟

« دانای ده که از راه نیفتیم ، بینایی ده تا در چاه نیفتیم ، دست گیر که آویز نداریم ، توفیق ده ، تا در دین استوار شویم . »

۱- سه - سه - هشت   ۲- پنج - سه - هشت   ۳- چهار - دو - شش   ۴- چهار - چهار - هشت

- ۸- در کدام گزینه ، فعل بیشتری وجود دارد ؟
- ۱- ذره ذره به آسمان بروم / ابر باشم ، دوباره آب شوم
- ۲- بچه ها گرم گفت و گو بودند / باز هم در کلاس غوغا بود
- ۳- شبنم از روی برگ گل برخاست / گفت می خواهم آفتاب شوم
- ۴- دانه آرام بر زمین غلتید / رفت و انشای کوچکش را خواند
- ۹- در پایان همه می بیت ها از جهت محتوا و پیام ، علامت نگارشی یکسانی قرار می گیرد به جز .....
- ۱- جوجه گنجشک گفت : می خواهم / فارغ از سنگ بچه ها باشم
- ۲- با خودش زیر لب چنین می گفت : آرزوها یتان چه رنگین است
- ۳- زنگ تفریح را که زنجره زد / باز هم در کلاس غوغا شد
- ۴- تا افق های دور کوچ کنم / باز پیغمبر بهار شوم
- ۱۰- زمان فعل ها در دویست : « دانه آرام بر زمین غلتید / رفت و انشای کوچکش را خواند / گفت : « باغی بزرگ خواهم شد / تا ابد سبز سبز خواهم ماند » به ترتیب در کدام گزینه آمده است ؟
- ۱- گذشته - گذشته - گذشته - آینده - آینده
- ۲- حال - گذشته - گذشته - آینده - آینده
- ۳- گذشته - گذشته - حال - آینده - حال
- ۴- حال - حال - گذشته - گذشته - گذشته - حال
- ۱۱- در ساختار کدام گزینه ریشه می فعل به کار نرفته است ؟
- ۱- خنده   ۲- آینده   ۳- خوش حال   ۴- پیغمبر
- ۱۲- « در پوستین خلق افتادن » کنایه است از :
- ۱- با مردم در گیرشدن   ۲- غیبت کردن   ۳- مردم را نادیده گرفتن   ۴- فریادکشیدن بر سر مردم
- ۱۳- در کدام بیت ، مراعات النظیر وجود ندارد ؟
- ۱- شبنم از روی گل برخاست / گفت می خواهم آفتاب شوم
- ۲- بانسیم بهار و بلبل باغ / گرم راز و نیاز خواهم شد
- ۳- زنگ تفریح را که زنجره زد / باز هم در کلاس غوغا شد
- ۴- روی هر شاخه جیک جیک کنم / در دل آسمان رها باشم
- ۱۴- در عبارت زیر ، چند واژه می غیر ساده وجود دارد ؟
- در یکی از سال های نوجوانی کنچکاوی و خستگی ناپذیر داشتم . برای فرا گرفتن و فهمیدن به ویژه برای کشف کردن ، به طبیعت روستا سر زدم ..
- ۱- سه   ۲- چهار   ۳- شش   ۴- هفت

۱۵- در بیت زیر ، ضمیر شخصی در چه نقشی به کار رفته است ؟

هر ورقش دفتری است معرفت کردگار

برگ درختان سبز در نظر هوشیار

۴- متمم

۳- مضاف الیه

۲- مفعول

۱- نهاد

۱۶- نوع جمله های زیر به ترتیب در کدام گزینه آمده است ؟

« صدای گرگ لحظه ای خفه شد آزاد بی حال بر زمین افتاد کژال گفت : خاکت بر سر ، آزاد گفت : آرام گیر »

۱- خبری - خبری - عاطفی - خبری - امری

۲- خبری - خبری - پرسشی - عاطفی - پرسشی - امری

۳- خبری - پرسشی - خبری - امری - پرسشی - امری

۴- خبری - عاطفی - خبری - عاطفی - خبری - عاطفی

۱۷- در کدام گزینه ، فعل وجود ندارد ؟

۲- آزاد مطل نماند .

۱- قنادقه ای روناک را کشید .

۴- سرازیر شد .

۳- مستقیم به سوی آسمان

۱۸- با توجه به عبارت زیر ، کدام واژه نهاد است ؟

« جیغ زنان و مویه کنان ، راه رفته را برگشت . دشت را یکپارچه صدای نفس نفس زدن های گرگ و آزاد پر کردم بود ».

۱- یکپارچه ۲- جیغ زنان و مویه کنان ۳- نفس نفس زدن ها ۴- صدا

۱۹- نقش دستوری واژه های مشخص شده ای عبارت زیر ، به ترتیب در کدام گزینه آمده است ؟

« دست گرگ را به دندان می گرفت و مشت بر چشم های او می کویید . آزاد و گرگ روی سنگ های سخت دشت غلتبیند ».

۱- متمم- مفعول - نهاد ۲- نهاد - نهاد - نهاد ۳- مفعول - مفعول - نهاد ۴- متمم- متمم - نهاد

۲۰- مفهوم کنایی کدام گزینه نادرست است .

۱- خشکش زد : بی حال شد ۲- تپه قد کشیده بود : تپه بسیار بلند به نظر می رسید

۳- دندان بر دندان می سایید : خشمگین بود ۴- مثل علی در باد می لرزید : بسیار می ترسید .

۲۱- در کدام گزینه ، دو آرایه ای تشییه و تشخیص با هم به کار رفته است ؟

۱- در رگ های خشکیده مزرعه و کوچه باغ های مرده ، جاری شود .

۲- درختان سرسبز باغ و صحراء را دیدم که شاخه ای دست های خویش را به آسمان برافراشته بودند .

۳- آب ، این روح مذاب امید ، با گام های استوار و امیدوار ، شتابان می رفت .

۴- با غرور ، باغ و صحراء را تماشا می کردم ، و در درخت ها و بوته ها می نگریستم .

۲۲- در کدام گزینه ، از نظر املایی ، کلمه ای مقابل ، جای خالی آن را به درستی کامل می کند ؟

- ۱- چیزی از پشت ..... بیرون آمد . (صخره)   ۲- گرگ خرناسه می کشید . آزاد ..... نماند . (معتل)
- ۳- گرگ خواست چنگ ..... (باندازد)   ۴- دست و پایش از ..... افتاد . (تغلا)
- ۵- در بیت : « غنچه هم گفت : گرچه دلتنگ / مثل لبخند ، باز خواهم شد » وجه شبه کدام است .
- ۶- دل تنگی   ۷- شادمانی   ۸- باز شدن   ۹- خندیدن
- ۱۰- کدام گزین ترکیب اضافه‌ی تشییه‌ی است ؟
- ۱۱- درخت پهن برگ   ۱۲- جوشش چشم‌ها   ۱۳- آب‌های فهم و دانایی   ۱۴- طبیعت روستا
- ۱۵- در کدام گزینه غلط دستوری وجود دارد ؟
- ۱- بر روی سبزه‌ها ، درختان سرسبز باغ را دیدم که شاخه‌ی دست‌های خویش را به آسمان برافراشته بود .
- ۲- برای فراگرفتن و فهمیدن و به ویژه برای کشف کردن ، سری به طبیعت روستا زدم .
- ۳- احساس می‌کردم هم اکنون چشمه‌های معرفت از درون من خواهد جوشید .
- ۴- مانند مادری مهربان و آداب دان به کودک خویش حق شناسی و ادب می‌آموزد .

خود سنج	ن ت	ق ق	خ خ	خ خ
با اصطلاحات ادبی آشنا شدم				
موضوع‌های مثنوی را با مثال یاد گرفتم .				
با انواع نثر آشنا شدم و نثر مسجع با انواع سجع را یاد گرفتم .				
در پیدا کردن انواع ارایه مهارت پیدا کردم .				
با نقشه‌ی نوشتمن و بند نویسی آشنا شدم .				
ارکان تشییه را می‌شناسم و اضافه‌ی تشییه‌ی را یاد گرفتم .				
بن‌ماضی و مضارع را پیدا می‌کنم .				
با قید و انواع آن آشنا شدم				

والدین سنج	ن ت	ق ق	خ خ	خ خ
فرزنندم تمرینات این فصل را به خوبی انجام داد				
درس نامه‌های درس را با دقت و کامل خواند .				